ТАҒЫМ

Кәсіптік білімнің қайраткері

Нұра көпсалалы колледжінің алдына Қазақстанның еңбек сіңірген қайраткері, кәсіптік-техникалық білім беру ісінің құрметті қызметкері, педагогика ғылымдарының докторы, профессор Болат Әбдікәрімұлының бюсті қойылды. Салтанатты іс-шарада Халық қаһарманы Тоқтар Әубәкіров бастаған ел азаматтары қатысын, тұлға туралы естеліктер айтты.

Қасымхан ҒАЛЫМ,
«Egemen Qazaqstan»

Бұлтыр аталған колледжге педагог-ғалым Болат Әбдікәрімұлының есімі берілген болатын. Бұл жолғы шарапатты шараға, көрестіліп жатқан құрмет – сол істің жалғасы. Нұра өңірінен өсіп-өніп, еліміздегі білім мен ғылымның дамуына елеулі үлес қосқан ғалымды жерлестері айрықша құрметтейді. Салтанатты іс-шараға Б.Әбдікәрімұлының туғантуыстары да қатысты.

Қарағанды облысы әкімінің орынбасары Бауыржан Асанов ардақты азаматқа көрсетілін жатқан құрметке ризашылығын айтып, облыс әкімі Ермағанбет Бөлекпаевтың құттықтауын жеткізді. Мүсінді қазақтың тұңғыш ғарышкері Тоқтар Әубәкіров, мемлекет және қоғам қайраткері, экономика ғылымының докторы Елеусін Сағындықов, Нұра ауданының әкімі Бақытжан Мұқанов, Актогай ауданының құрметті азаматы Сағадат Дүйсебеков және ғалымның перзенті Аян Болатұлы салтанатты түрде ашты.

– Ардақты азаматқа иә істері мен ерен еңбегін жастарға үлгі ету мақсатында колледже Болат Әбдікәрімұлы есімінің берілуі – маңызды оқиға. Бұған қоса білім ордасының алдына бюстін қою – үлкен құрмет. Себебі Нұра өңірінде тұып-өскен, білім алған, бар ғұмырын еліміздің білім мен ғылым саласына арнаған Болат Әбдікәрімұлының есімімен ел мақтанды, – деді Т.Әубәкіров.

Ал ғалымның замандас досы Елеусін Сағындықов ғалыммен алғаш таныстығынан бастап, оның қайраткерлігіне тоқталды.

– «Жақсының аты, ғалымның хаты өлмейді» дегенге тағы да көзімізі жетіп отыр. Болат Әбдікәрімұлы сияқты ғасыр аралатып туатын тұлғаны бүгінгі және одан кейінгі ұрпақтың санасына сіңіру – парыз. Оның ең елеулі істерінің бірі – кәсіптік-техникалық мектептерді сақтап қалуға жан салып бақты. Соңғы етіп қана қоймай, кәсіптік-техникалық лицейлер, гимназиялар, авторлық мектептер, қазақ-түрік лицейлерін ашуға қол жеткізді. Болат Әбдікәрімұлы – бұл салада қарапайым ғана қызмет етіп қоймай, кәсіптік білім беруді ғылыми тұрғыда зерттеп, зерделеп, белгілі бір тұжырым жасаған ғалым. Бөкеңнің еңбектегі жетістіктерінің қуаны – ғылыми-теориялық негіздемеде. «Адамның даңқын еңбек шығарады» дегендей, Бөкең еңбегімен даңққа бөленді, сонымен бірге ол еңбекті көтеретін де адам екенін өзінің іс-тәжірибесімен дәлелдеді, – деді Е.Сағындықов.

Сонымен қатар Парламент Мәжілісінің депутаты Құдайберген Бексұлтанов, Қазақстан Республикасының еңбек сіңірген әртісі Серік Оспанов та аңқарма лебіздерін жеткізді.

Аян Болатұлы меймандарға алғысын білдіріп: «Жақсы әже балаға қырық жыл ізгік емес пе? Өкемнің көзін көргін, сыйласқын, іс-шарға арнайы келіп, әкемізі туралы жылы естеліктерімен бөлісken сіздерге үлкен рахмет. Осы шаруамызды бірден қолдаған аудан басшылығына да айрықша алғыс айтқымыз келеді», деді.

Салтанатты іс-шара соңында қонақтар ұстаз-ғалымның оскерткішіне гүл шоқтарын қойды. Одан соң колледждің тыныс-тіршілігімен танысты.

Айта кеткенімізі жөн болар, Үкіметтің 2021 жылғы 15 желтоқсандағы № 890 қаулысына сәйкес, «Нұра көпсалалы колледжі» «Болат Әбдікәрімұлы атындағы Нұра көпсалалы колледжі» деп аталды.

Қарағанды облысы,
Нұра ауданы

ЖОҒАРЫ МЕКТЕП

Сәуле РАХМЕТУЛЛИНА:

Қуатты университет – қуатты өңір

Шығыс Қазақстандағы мандайалды оқу орындарының бірі – Дәулет Серікбаев атындағы техникалық университет екеніне екімінің дауы жоқ шығар. Олай дейтініміз, цифрландыру заманында оқу орындағы ұстаздар мен студенттер уақыт кешіпен қалыспай, ғылым саласын дамытуға зор үлес қосып келеді. Университеттің қол жеткізген жетістіктері де аз емес. Атқарылған жұмыстар мен алдағы оқу жылына жоспар төңірегінде оқу орнының басқарма торағасы-ректор Сәуле РАХМЕТУЛЛИНАМЕН өңгімелескен едік.

– Сәуле Жалгергызы, сіз жоғары білімге сай оқу орындарының қажеттілігі туралы айтуай-ақ айтып келесіз. Ол туралы тамыз кеңесінде сөйлеген сөзіңізде де айттыңыз...

– Бұлтыр Президент Қасым-Жомарт Тоқаев «Қуатты өңірлер – қуатты ел» деп сапқы бағытты нақты белгіледі. Осы орайда айта кетсем, Шығыс Қазақстан – өңдірісті өңір. Мұнда тау-кен металлургия өнеркәсібі, энергетика, машина жасау салды өндіріс орындары жетерлік. Соған қарай 65 жыл шиыдегі оқу орнының басты міндеті – өндіріске қажетті мамандарды даярлау болды. Кеңес үкіметі кезінде жоғары оқу орындарының түлектерін аймақтарға жіберіп, кәсіпорындардағы кадр мәселесін шешіп отырған. Қазір ол жүйе жоқ. Талапкерлер Алматы мен Астананың жоғары оқу орындарына түседі, соңа оқиды, жұмысқа қалады. Соның салдарынан мегаполистерде жатақхана тапшылығы туындап, түлектер мамандығы бойынша жұмысқа орналаса алмай жатады. Мәселен, мемлекет инженер-металлургтерді даярлауға қаражат жұмсап, келешекте Шығыс Қазақстанда жұмыс істейді деп сенім арқанымен, олар басқа жақтарға кетіп қалады. Сондықтан ірі өндіріс ошақтары орналасқан жерлерде техник мамандар даярлауды күшейте түсу керек. Бұл тәсіл Батыста қолданылады. Сонымен қатар жергілікті жері бойынша оқуға түскен түлек университетке табыс әкелін, оқу орнының инфрақұрылымын жаңартуға, ғылымға инвестиция салуға мүмкіндік береді. Мысалы, біздің оқу орнымызға шетелдік білікті мамандар, ғалымдар тартылған. Идеялары тың студенттер де бағынылық. Оның бірі облыс экономикасына айтарлықтай үлес қосады.

– Ғылым және жоғары білім министрлігінен қандай қолдау көріп отырсыздар?

– Көрсетіліп отырған қолдау өте үлкен. Ведомство бір жыл бұрын ғана құрылса да, қысқар шаруа тындарды. Жоғары білім мен ғылымды дамытудың 2023-2029 жылдарға арналған тұжырымдамасы қабылданды. Оны әзірлеуге еліміздегі университеттердің өкілдері түгелдей дерлік қатысып, өз пікірлерін білдірген. Айта кетерлігі, ол тұжырымдамада аймақтарға баса назар аударылды. Соның мен қатар ғылымды қаржыландыру көлемі өсті. Техникалық бағыттар бойынша мемлекеттік тапсырыс 60 пайызға дейін ұлғайды. Бұл алғаш рет квоталау енгізілін, инженерлік мамандықтарға гранттардың 10 пайызы бөлінді. Біздің университет квота бойынша 102 студентті қабылдады. Ғылымның бюджеті үш есе өсіп, біздің университетте оның үлесі 28 пайызға жетті. Бұл – әлемдік деңгей. Сойтіп, жалпы сомасы 4,5 млрд теңгеге өтпін берді. Яғни біздің ғылымда нақты экономикалық пайда әкелетіндей көптеген қолданбалы зерттеу жүргізуге мүмкіндік бар. Сондай-ақ тау-кен металлургиялық компаниялармен бірге 20 ғылыми-зерттеу, конструкторлық жұмыстарды жоспарладық. Кәсіпорындарға көмектесу үшін «Smart Engineering» құқыреттілік орталығы жұмыс істеп тұр. Өткен оқу жылы университет үшін серпінді жыл болды. Университет QS агенттігінің ең көп келтірілген академиялық рейтингінде әлемдегі ең үздік 950 университеттің қатарына кірді. Үздік 50 көрсеткіш бойынша жетістіктерді ескеретін «QS Stars» халықаралық рейтингінде университет «4 жұлдыз», ал дайындық, жұмысқа орналасу және тұрақты даму саяттарында «5 жұлдыз» бағасына ие болды. Ал тұрақты даму қағидаттарын ұстанушы ретінде оқу орнымыз «The Times Higher Education Impact» рейтингіне алғаш рет кірді. Энергия үнемдеу, көміртегі бейтаратпағы ашуға ғалдар шығарындыларын азайту саласындағы жобалар жоғары бағаға ие болды: университет әлемдегі TOEI-850 атты мәліметі TOEI-2 қатарына енді. Әлемдегі ең ожақсы университеттер» клубында бұл республикада абсолютті көшбасшы бола отырып, 105-ші орынды иелендік. Тағы бір жетістік, ШҚТУ Орталық Азияда бірінші болып CDIO (conceive, design, implement, operate) бастамасына толыққанды мүше болды. Бұл әзірлеген инженерлік кадрларды тәжірибеге бағытталған оқыту стандарттары. Олардың негізінде қазір инженерлік білім берудің ұлттық моделі құрылып жатыр. Егер осы бағытта жұмысты әрі қарай жалғастырсақ, өңірлік жоғары оқу орындарын ынғайту, материалдық-техникалық базаны жаңартуға көмектесу, оларды ғылыми орталықтарға айналдыруға болар еді. Нәтижесінде, еліміздің ғылым саласы келесі белестерді бағындырады.

– Тамыз форумында сіз бейінді министрліктің жұмысындағы жүйелілікті атап өттіңіз. Соған көпірек тоқталсаңыз...

– Жыл бойы басқа елдердің академиялық қауымдастығымен бірлікте жұмыс істеп, министр Сәясат Нұрбек еліміздің жоғары оқу орындарының ағымдағы туралы егжей-тегжей айтып берді. Бүгінгі таңда олар бізбен ынтымақтаса жұмыс істеуге ниет білдіріп отыр. Шетелдік жетекші университеттердің төрт филиалы ашылды. Бұрын филиал ашу үшін қиыр жұмысы көп еді. Сондықтан бастаған жұмыс соңына дейін жеткізіп қалып жатады. Қазір көптеген нормативтік құжат жеңілдетілін, министрліктің құзыретінде беріді. Бір сөзбен айтсақ, даму үшін барлық жағдай жасалып жатыр. Айта кетейін, аз уақыттағы үлкен еңбектің нәтижесінде Қытайдан келген серіктестермен бірге Лу Бан шеберханасын ашуға дайындалып жатырмыз. Өздеріңіз білесіздер, әлемде электромобильге көшу жүріп жатыр. Шығарылатын әрбір атқышты қоректіп электр қозғалтқышы бар. Біздің көз алдымызда жаңа сала пайда болып отыр. Одан елімізі шет қалмауға тиіс. Қытайлық серіктестер бізге жалпы қаны 1 млн доллардан асатын мамандандырылған оқу жабдықтарын жеткізеді. 15 оқытушымыз Тянжинь университетінде оқиды. Биылғы оқу жылынан бастап жаңа жабдықтарда, соның ішінде елордалық компаниялар үшін мамандар даярлауды бастаймыз. Жоспар бойынша аккумуляторлық батареяларға арналған жаңа буын материалдарын әзірлеу жөнінідегі ғылыми орталық құрылмақ керек. Бұл мәселе бойынша болған кезде сапа да артады.

– Қомақты бюджеті бар министрлік өкілдері мега жобалар туралы жиі айтып жүр. Оның маңыздылығы қандай?

– Бұрын әр университет өз қазанында қайнап жатқан. Барлығы өздерінің жергілікті жобалары үшін шағын жабдықтар сатып алып жатты. Ал заманауи құрылғылар, машиналар, жабдықтар өте қымбат. Демек мега жобалар университеттерді бірлесе жұмыс істеуге бағыттайды. Сәясат Нұрбек ұсынған мега жобалар идеясы жоғары оқу орындарына консорциумдар құруға мүмкіндік береді. Біз қазір Сәтбаев атындағы Қазақ ұлттық техникалық зерттеу университетімен бірлесіп, «Smart Cities» немесе «ақылды қалаларды» үлкен жобасын жасап жатырмыз. Ол қала тұрғындарының өмір сүру сапасын арттыруға бағытталған. Гумилев атындағы Еуразия университетімен бірге құрылыс саласындағы инновациялық технологиялар жобасына өтпін бердік. Сонымен қатар ШҚТУ «Эразмус» конкурсының қорытындысы бойынша «Дөңгелек экономика және тұрақты даму саласындағы инновациялық оқу бағдарламалары мен модульдерін әзірлеу» жобасымен грантұстаушы болды. ШҚТУ алғашқы қазақстандық университеттер қатарында өз еліміз бен Испания, Италия, Германия, Түркменстан, Тәжікстан, Өзбекстаннан келген 14 жоғары оқу орны өкілдерінің қатысуымен ірі жобаның ұйлестіруші ретінде де таныдық. Бұл да – Ғылым және жоғары білім министрлігінің жүйелі тәсілінің нәтижесі. Яғни еуропалық серіктестер бізге сенеткендерін көрсетті. Қазір университет командасы медициналық технопарк құруды да ойластырып жатыр.

– Медицина саласы аса өзекті. Сондықтан да көпшілік қызығушылық танытуы мүмкін. Медициналық технопарк туралы тарқатып айтып бере аласыз ба?

– ШҚТУ медициналық имплانттар жобасы бойынша бірнеше жыл жұмыс істеді. Әрине, біз идеяны толықтай жүзеге асуын қалаймыз. Медицина – стратегиялық бағыт. Адам кез келген жағдайда өз елінде қажетті медициналық көмек ала алатынына сенімді болуы керек. Ал еліміздегі тірек-қимыл аппаратының ауруларды жүрек-қан тамырлары ауруларынан кейінгі екінші орында екен. Жыл сайын ортопедия мен травматологиядағы имплانттардың қажеттілігі 250 млн долларға бағаланды. Мұндай өнімдер импортының үлесі бүгінде 94 пайызға тең. Демек мемлекет бюджетіне қымбатқа соғады. Ол үшін қаншама пациент кезекте тұр. Біз Ұлттық нейрохирургия орталығымен, Травматология және ортопедия ғылыми орталығымен, Семей медицина университетімен бірге 20-дан астам қолданбалы жобаны жүзеге асырдық. Медициналық имплانттарды өндіру үшін толық циклді тәжірибелік-өнеркәсіптік учаске жұмыс істейді. Бүгінде «Медициналық инжиниринг, медициналық техника» білім беру бағдарламасы әзірленді. Жоғары білікті ғалымдар мен инженерлер тобы құрылды. Университет ғылымы технологияны ұсынуға, қажетті құжаттаманы, бағдарламалық қамтамасыз етуді әзірлеуге арналған. Өндірісті жолға қоюды кез келген компанияға дайын өнім түрінде беремез. Яғни жағдай жасауға әзірмін. Біз медициналық технопаркті кіке алдыруын тұжырымдамасы мен жоспарын әзірлеп қойдық. Алдын ала болжағанымыздай, оның ауданы 5 мың шаршы метрді құрайды. Негізгі міндет – травматология, ортопедия және нейрохирургия саласында медициналық бұйымдар мен технологияларды әзірлеу, оларды қолданысқа енгізу. Университет имплانттарды одан әрі экспорттауды да көздеп отыр.

– Иә, ғылым саласында дамудың барын байқап отырмыз. Жұмыс жалғасы беретіні анық. Ал университеттің болашағын қалай елестетесіз?

– Заман талабына қарай академиялық білім беру университеттерінің уақыты өтті. Бүгінгі таңда технологиялық университеттер өңір экономикасын дамытуда маңызды рөл атқарады. Олар кәсіпорындардың білікті кадрлармен қамтамасыз етіп қана қоймайды, сонымен қатар технологиялар, материалдар, бағдарламалар, ағрагратшаңдыру әдістері бойынша оң шешімдер ұсына алады. Біз ақпараттық технологиялар саласындағы жобалар үшін арнайы «Oskemen it hub» аштық. Біздің ғылыми кадрлар жергілікті атқарушы билікпен бірлесіп, коммуналдық шаруашылық, инфрақұрылымды жоспарлау және басқа салаларда шешімдерді табуға көмектеседі. Біз өз миссиямызды еліміздің ықыласындағы ғалымдар мен жастарды тартатын орынға айналу, ғылыми әзірлемелер жасау деп санаймыз. Ол үшін барлық жағдай бар.

– Әңгімеңізге рахмет.

Әңгімелескен –
Мерей ҚАЙНАРҰЛЫ,
«Egemen Qazaqstan»